

Колб О.Г., проректор з навчально-методичної роботи Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'ячука, доктор юридичних наук, професор

**ЩОДО ЗМІСТУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕЯКИХ УЧАСНИКІВ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ ПРАВОВІДНОСИН
В УКРАЇНІ**

У науці кримінально-виконавчого права під кримінально-виконавчими правовідносинами розуміють врегульовані нормами кримінально-виконавчого права суспільні відносини, які виникають між органами та установами виконання покарань і засудженими з приводу виконання кримінальних покарань Г1, с. 1401. При цьому, їх структура складається з таких елементів:

а) суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин;
б) учасників цих правовідносин; в) об'єктів зазначених правовідносин; г) змісту даних правовідносин Г1, с. 1401.

Поряд з цим, ряд науковців (А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець та ін.) до складу кримінально-виконавчих правовідносин їх учасників не відносять Г2, с. 361, з чим в принципі погодитись не можна, виходячи як із змісту суспільних відносин, що виникають у ході виконання та

відбування покарань, так і з особливостей кримінально- виконавчих правовідносин.

До таких, зокрема вчені відносять наступні: 1) вони є одним із видів правовідносин; 2) вони виникають на підставі норм кримінально-виконавчого права; 3) постійними суб'єктами цих правовідносин можуть бути лише органи і установи виконання покарань та особи, які і засуджені до відбування покарань;

4) суб'єкти кримінально-виконавчих правовідносин перебувають у нерівному правовому становищі, оскільки засуджені є підлеглими щодо представників органів і установ виконання покарань;

5) більшість цих відносин є довготривалими правовими відносинами, оскільки мають реальний строк дії, встановлений вироком (ухвалою) суду Г1, с. 139-1401.

На думку І. В. Шмарова, різниця між суб'єктами та учасниками кримінально-виконавчих правовідносин полягає у тому, що їх суб'єктами є їх сторони, що безпосередньо мають відношення до процесу виконання та відбування покарання (а, це, власне, відповідно органи і установи виконання покарань, з одного боку, та засуджені, з іншого), а також володіють у зв'язку з цим визначеним у законі статусом, та без наявності яких зазначені правовідносини апріорі (від лат. *argiōgi* - з попереднього - без перевірки, попередньо тощо) [3, с. 54] через їх відсутність не виникають Г4, с. 71-721.

У той самий час, всі інші фізичні та юридичні особи, котрі наділені меншим обсягом повноважень і участь яких у процесі виконання (відбування) покарання не завжди є обов'язковою, є іншими учасниками правовідносин Г5, с. 35]. Саме до інших учасників правовідносин можуть бути віднесені громадські об'єднання і організації, представники релігійних конфесій та окремі громадяни, які з власної ініціативи залучаються до процесу виправлення та ресоціалізації засуджених та наділяються значно меншим обсягом прав і обов'язків у цій сфері Г5, с. 35].

Поряд з цим, викликає цілком обґрунтоване заперечення позиція І. В. Шмарова, відповідно до якої до суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин слід відносити й органи прокуратури, які здійснюють нагляд у сфері виконання покарань, оскільки така діяльність прямо передбачена нормами кримінально-виконавчого законодавства Г5, с. 35]. Якщо керуватись такою логікою, то мову про учасників кримінально-

виконавчих правовідносин, зокрема релігійних організацій, вести взагалі не варто, бо їх діяльність теж регламентована кримінально-виконавчим законодавством (ст. ст. 128, 182-1 КВК), а, отже, це теж суб'єкт зазначених відносин. Враховуючи зазначене, О. І. Осауленко зробив з цього приводу цілком обґрунтований висновок про те, що всі інші органи, включаючи прокуратуру, які беруть участь у сфері виконання покарань, є не суб'єктами, а учасниками кримінально-виконавчих правовідносин, оскільки здійснюють юридично значимі дії, які є необхідною умовою реалізації суб'єктом правовідносин його прав та обов'язків. При цьому, названі організації, органи і особи вступають у правовідносини з адміністрацією органів і установ виконання покарань, а не із засудженими П, с. 1411. Більш того, на його думку (і з цим можна погодитись у повній мірі), аналіз змісту цих правовідносин дає підставу дійти висновку, що вони мають організаційно-правовий характер, а не кримінально-виконавчий, і спрямовані на забезпечення законності, прав і свобод засуджених при відбуванні ними кримінальних покарань. Г1, с. 1411.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавче право України : підручник / О. М. Джужа, І. Г. Богатирьов, О. Г. Колб, В. В. Василевич та ін., за заг. ред. д. ю. н., проф. О. М. Джужи. - К. : Атіка, 2010. - 752 с.
2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : Навч. посібник / За ред. проф. А. Х. Степанюка. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 624 с.
3. Булько А. Н. Большой словарь иностранных слов. 35 тысяч слов. - 3-е изд., испр. Перераб. - М. : Мартин, 2010. - 704 с.
4. Шмаров И. В. Основные проблемы изучения и повышения эффективности деятельности исправительнотрудовых учреждений // з № 29. С. 70-72.
5. Уголовно-исполнительное право: Учебник / А. С. Михлин, П. Г. Пономарев и др., под ред. И. В. Шмарова. - М. : Новый юрист, 1988. - 368 с.